

Departament de Periodisme

Curs 1992 - 93

Programa de l'Assignatura:

HISTORIA DE LA COMUNICACIO SOCIAL A ESPANYA

I. CATALUNYA

Codi Assignatura: 5106 (B)

Professor/s:

TRESSERRAS GAJU, JOAN MANUEL

Facultat de Ciències de la Informació

Universitat Autònoma de Barcelona

CODI: 5106 - HISTÒRIA DE LA COMUNICACIÓ SOCIAL A ESPANYA I CATALUNYA (CATALUNYA)

PROF: JOAN MANUEL TRESSERRAS I GAJU DEPARTAMENT DE PERIODISME
Dr. en CC. de la Informació

- TREBALLS DE RECERCA O DE SÍNTESI SIGNIFICATIUS

1. El Regne del Subiecte. Per una teoria materialista de la Comunicació Social. Barcelona, El Llamp, 1987. (En col.laboració amb Enric MARIN)
2. D'Ací i D'Allà, 1918-1936. Aparador de modernitat i massificació. Bellaterra, Facultat de Ciències de la Informació, 1989.
3. La vida catalana en el primer terç del s. XX i els orígens de la societat de comunicació de masses. Bellaterra, Fac. CC.I., 1989.

- OBJECTIU DE L'ASSIGNATURA:

Historiar les formes com, d'ençà de la seva conformació, la Comunitat Cultural Catalana ha organitzat la producció i distribució de significació. Específicament, el curs s'orienta a avançar en el coneixement de les transformacions que han possibilitat, a Catalunya, la transició des d'unes formes de comunicació tradicionals a aquelles pròpies d'una societat de masses; i a abordar la problemàtica actual de la comunicació a Catalunya, des d'una perspectiva històrica.

TEMARI:

1. Fonaments teòrics de la Història de la Comunicació Social. La documentació, l'objecte d'estudi i la metodologia. El marc geohistòric català. Línies d'interès, hipòtesis i problemes. Opcions conceptuals i opcions polítiques; terminologies i discursos referits a l'espai comunicatiu català.

PART I.: LA COMUNICACIÓ SOCIAL EN LA CATALUNYA "TRADICIONAL".

2. L'ecosistema comunicatiu altmedieval i la construcció social de la consciència comunitària. L'exemple de la llengua i el paradigma del mercat. Vertebració d'un espai canviador

comunicació social: circuits, nusos i microcosmos. L'ecosistema comunicatiu català baixmedieval i el discurs del poder: del providencialisme a l'exaltació de la terra. Balanç de les formes manuscrites de "noticierisme".

3. La crisi del poder institucional i la dependència de la cultura de cort. La impremta i el procés descatalanitzador. La cultura popular i l'ecosistema comunicatiu tradicional: el forjament d'una mentalitat específica amb projecció global. L'escenari barroch i la polarització cultural i comunicativa entre les classes. Balanç de les primeres formes impreses de "protoperiodisme".

4. Vida urbana i noves formes de control social en el segle XVIII. Classes, diglòssia i il·lustració. Les migracions interiors, els sistemes de transport i l'establiment de nous vincles "familiars" entre el camp i la ciutat. Publicacions, públic i periodicitat. La crisi de l'ordre comunicatiu en el canvi de sequerres napoleòniques.

5. Les transformacions socials del segle XIX i els canvis en l'ecosistema comunicatiu. El paper director i exemplar de Barcelona. De la societat catalana romàntica fins al modernisme: treball, formes de vida i mentalitats. Organització social, societat civil i sistema de comunicació. Els transports, l'al·fabetització i la representació del món.

6. Premsa, llengua i classes socials durant la Renaixença. Setmanaris satírics, calendaris i almanacs. El naixement dels "grans diaris catalans". L'estètica burgesa en els jocs, les diversions i els espectacles visuals. El gravat, la fotografia, el rètol, l'anunci i el cartell. Les arts aplicades i els llenguatges del "progrés" finisecular. Cultura burgesa i cultura popular.

PART II.: EL TRANSIT VERS LA SOCIETAT DE COMUNICACIÓ DE MASSES.

7. L'herència del modernisme i l'autonomia relativa de l'ecosistema comunicatiu català, de l'acomplexament renaixentista a la supèrbia noucentista. La vida catalana al primer terç del segle XX i les bases d'una societat de comunicació de masses. La generació "elèctrica". El projecte noucentista i la utopia burgesa. La pervivència de les formes tradicionals de comunicació. Territori, serveis públics i transport. L'ideal cosmopolita i la Catalunya-ciutat. Societat de masses i estat-nació.

8. Els instruments de la política cultural burgesa i la resposta popular. La "modernització tecnològica" i la seva aplicació en el camp de la comunicació social: el regne del cinema i els orígens de la radiodifusió. L'evolució de la premsa: el cas de "La Vanguardia". Discurs periodístic de masses i llenguatge periodístic català: les bases d'una certa tradició. La professionalització del periodisme. La mediocració.

SV3, SV2, IV4, IV5,

SV6, SV3

9. L'esforç republicà en el bastiment d'un estat modern: educació/informació. Cultura catalana de masses i populisme polític. L'ecosistema comunicatiu de transició i la transparència màxima de les contradiccions. L'impacte de la guerra i la revolució. La dificultat de construir alternatives. El recurs sistemàtic a les possibilitats propagandístiques dels mitjans de comunicació (premsa, ràdio, noticiaris cinematogràfics, cartells...). La divisió social entre actors i espectadors de la realitat i els seus límits en la Catalunya de 1936-1939.

10. L'operació etnocida del franquisme i la desarticulació de l'espai nacional de comunicació. La destrucció de la societat civil i la liquidació dels "quadres" socials. Les dificultats d'establiment de ponts de continuïtat cultural, l'autodidactisme i els primers brots de resistència cultural: els orígens històrics de la "cultureta". Espanya "unidad de destino en lo universal" i "reserva espiritual de occidente". Els mitjans en la primera etapa del règim franquista.

11. Industrialització, immigració, suburbanisme. El desenrotllisme i la "dècada prodigiosa". La irrupció de la lògica del consum massiu. La paradoxa entre el redreçament d'una societat civil "nacional" i un "sistema" cultural multinacional. Rock i Nova Cançó. La música i la ràdio, la ràdio i la TV en el projecte de "nacionalització" cultural del franquisme. L'evolució "cultural" del règim i la "cultura" de l'estat. El mitjà des de la "Hoy Fuego". "El poder de la dictadura": unitat popular i illota democràtica. Esperança i un país d'esperances.

12. La realització del projecte de "nacionalització" cultural de l'estat. La paradoxa entre el redreçament comunicatiu del poder i la "nacionalització" cultural del patrimoni cultural i lingüístic. "El poder de la cultura": "Benevolència". La "cultura" de l'estat i el secret i de la política per l'estat. El regne de la política. Les noves tecnologies i les dificultats del projecte de "nacionalització" cultural. Les contradiccions de la "nacionalització". Panoràmica de la "nacionalització" social i de la producció cultural als Països Catalans: contradiccions, perspectives i perspectives de la major cultura europea occidental: l'expressió política sobirana. L'exercici de la professió.

- BIBLIOGRAFIA RECOMANADA

1 BALCELLS, A. (dir.): Història dels Països Catalans.
Barcelona, EDHASA, 1981. 3 vols.

3 CASASÓS, J.M.: El pensament periodístic a Catalunya.
Barcelona, Curial, 1987.
El periodisme a Catalunya.
Barcelona, Ed. Plaza y Janés, 1988.

5 COROMINAS, M. i LLINES, M.: La Televisió a Catalunya.
Sant Cugat, Els llibres de la Frontera, 1988.

RODRIGUEZ, F.: Panoràmica del nacionalisme català. SV6, SV3
Paris, Edic. Catalanes de Paris, 1975. 6 vols.

5 - ESPINET, F.; SANSI, J.M.; MARIN, E. i TRESSERRAS, J.M.:
Premsa, Comunicació i Cultura a Catalunya, 1900-1939.
Bellaterra, Fac. de Ciències de la Informació, 1988.

1 - FABREGAS, X.: Història del Teatre Català.
Barcelona, Millà, 1979.

2 - FIGUERES, J.M.: La premsa catalana.
Barcelona, Dalmau, 1989.

4 - FRANQUET, R.: Història de la Radiodifusió a Catalunya (Del naixement al franquisme). Barcelona, Ed. 62, 1986.

2 - FUSTER, J.: Literatura Catalana Contemporània.
Barcelona, Curial, 1972.

SV1 - GALI, A.: Història de les institucions i el moviment cultural a Catalunya (1900-1936).
Barcelona, Fundació A. Gali, 1979.

9 - GIBREU, J.: Sistema i polítiques de comunicació a Catalunya (1970-1980). Barcelona, L'Avenc, 1983.

4 - GUILLAMET, J.: La premsa a Catalunya.
Barcelona, Diputació/Col.l. Periodistes, 1988.

5 - MARIN, E. i TRESSERRAS, J.M.: El Regne del subjecte. Per una teoria materialista de la Comunicació Social.
Barcelona, El clasp, 1987.

1 - MASSIP, M.G. i DUARTE, C.: Síntesi d'Història de la Llengua Catalana. Barcelona, La Magrana, 1981.

NO - PORTER, M.: Història del cinema català (1905-1945).
Barcelona, Llibres, 1973.

RODRIGUEZ, F.: La cultura catalana i el franquisme.
Barcelona, Edicions 62, 1973.

Aquest recull mínim i parcial ha de ser complementat amb els llistats bibliogràfics específics de cada bloc del programa que són desenvolupats al llarg del curs.

- AVALUACIÓ

Dues proves parcials orals i/o examen final escrit. Possibilitat d'efectuar algunes recerques en equip, en funció de la dimensió dels grups i dels seus interessos. Aquesta darrera opció no eximeix de les obligacions anteriorment establertes i no garanteix repercussió avaluatòria.